

Έκθεση Α΄ Λυκείου: Έρωτας – Φιλία – Αγάπη

Έρωτας: έντονο συναίσθημα έλξης και επιθυμίας μεταξύ δύο προσώπων, που χαρακτηρίζεται και από πόθο για σεξουαλική επαφή.

Φιλία: η σχέση μεταξύ φίλων, ο δεσμός αμοιβαίας αγάπης, αφοσίωσης και κατανόησης -χωρίς ερωτικό πόθο- που ενώνει δύο ή περισσότερα μη συγγενικά πρόσωπα.

Αγάπη: συναίσθημα που χαρακτηρίζεται από φιλική διάθεση και αγαθές προθέσεις, ανιδιοτελές και έντονο ενδιαφέρον.

Παρά το γεγονός ότι στην καθημερινή μας επικοινωνία συχνά χρησιμοποιούμε τον όρο αγάπη για να δηλώσουμε το ερωτικό συναίσθημα, στην πραγματικότητα υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο αυτές έννοιες. Η σύγχυσή τους, άλλωστε, δεν περιορίζεται μόνο στο λεκτικό επίπεδο, ιδίως σε ό,τι αφορά τους εφήβους, οι οποίοι συχνά αδυνατούν να προσδιορίσουν επακριβώς τα συναισθήματά τους απέναντι σ' ένα άλλο άτομο.

«Ο έρωτας με την παλάμη του σου κρύβει όλο τον κόσμο.» Γιάννης Ρίτσος

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του έρωτα

Ο έρωτας είναι ένα πολύ δυνατό συναίσθημα, που εύλογα χαρακτηρίζεται συχνά ως πάθος, εφόσον επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την ψυχολογική κατάσταση του ατόμου, τη συμπεριφορά, αλλά και τη στάση του απέναντι στον κόσμο. Ειδικότερα:

- **Ο έρωτας χαρακτηρίζεται από διαρκή και έντονη επιθυμία για το άλλο άτομο.** Για τον ερωτευμένο η συνεχής επαφή με το άλλο πρόσωπο αποτελεί μια ισχυρή εσωτερική ανάγκη. Η επαφή αυτή λαμβάνει τη μορφή της καθημερινής επικοινωνίας, του συναισθηματικού μοιράσματος, της ερωτικής έλξης -το σεξουαλικό ένστικτο αφυπνίζεται στα χρόνια της εφηβείας-, αλλά και των διαρκών σκέψεων για το άλλο άτομο τις ώρες που δεν βρίσκονται μαζί. Πρόκειται επί της ουσίας για μια συνεχή αλληλεπίδραση που επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την ψυχολογία, αλλά και την προσωπικότητα των ερωτευμένων.

- **Ο έρωτας συνιστά πηγή έντονης ευτυχίας, μα και έντονης θλίψης.** Το ερωτικό συναίσθημα -ιδίως στην αρχή του- προσφέρει στιγμές βαθιάς ευδαιμονίας στο άτομο, εφόσον αισθάνεται πως έχει βρει ένα ιδανικό ταίρι για τον εαυτό του. Η εξιδανίκευση του άλλου προσώπου, που χαρακτηρίζει το αρχικό διάστημα του έρωτα, δημιουργεί στον ερωτευμένο την εντύπωση πως το άτομο που αγαπά είναι τέλειο από κάθε άποψη, και αφήνεται έτσι στο να αισθανθεί τα συναισθήματά του σε όλη τους την πληρότητα χωρίς επιφυλάξεις.

Η αρχή του ερωτικού συναισθήματος βρίσκει το άτομο σε κατάσταση ενθουσιασμού και ευδιαθεσίας, με τη διάθεση να απολαύσει κάθε στιγμή της ζωής του, έστω κι αν δεν έχει διασφαλίσει ακόμη τη βεβαιότητα πως τα συναισθήματά του έχουν ανταπόκριση. Στη συνέχεια, ωστόσο, αν δεν υπάρξει η αναγκαία ανταπόκριση, το ερωτικό συναίσθημα μη βρίσκοντας την πλήρωσή του τρέπεται σε πηγή θλίψης και πόνου, λόγω της ματαιώσής του.

Ωστόσο, ο έρωτας ακόμη και στην αμοιβαιότητά του προκαλεί συχνές μεταπτώσεις στη διάθεση του ατόμου, εφόσον συναισθήματα όπως η ανασφάλεια, η ζήλεια κι η ανησυχία για την ειλικρίνεια του άλλου, δημιουργούν ένα κλίμα συναισθηματικής έντασης.

- **Ο έρωτας χαρακτηρίζεται από την κτητική διάθεση που προκαλεί στο άτομο.** Ένα από τα κυρίαρχα συναισθήματα του έρωτα είναι η κτητικότητα, η αίσθηση πως το άλλο πρόσωπο ανήκει κατά τρόπο αποκλειστικό στον ερωτευμένο. Πρόκειται για μια ακόμη έκφανση της αδυναμίας του ατόμου να ελέγξει πλήρως τα συναισθήματά του, αλλά και της αίσθησης που έχει πως ο άλλος αποτελεί το αναγκαίο του συμπλήρωμα.

- **Ο έρωτας επιτρέπει στο άτομο να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του.** Κάθε άνθρωπος μέσα από την εμπειρία του έρωτα έχει την ευκαιρία να διαπιστώσει πώς λειτουργεί όταν δεν μπορεί να ελέγξει απόλυτα τα συναισθήματά του, πώς διαχειρίζεται τις εσωτερικές εντάσεις, αλλά και τι είναι αυτό που αποζητά στο σύντροφο της ζωής του. Αποτελεί ο έρωτας υπό μία έννοια μια ιδιότυπη δοκιμασία που αποκαλύπτει στο ίδιο το άτομο τον εαυτό του και τις αντιδράσεις του.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αγάπης

Η αγάπη ως συναίσθημα διαφοροποιείται σημαντικά από τον έρωτα μιας και δεν εμπεριέχει το στοιχείο της ερωτικής έλξης. Αγάπη είναι το βαθύ συναίσθημα ενδιαφέροντος, στοργής και τρυφερότητας που αισθάνονται τα μέλη μιας οικογένειας το ένα για το άλλο ή οι φίλοι μεταξύ τους. Η αγάπη παρουσιάζει τα εξής γνωρίσματα:

- **Η αγάπη διακρίνεται για την αγαθή της πρόθεση και την ανιδιοτελείά της.** Μια μητέρα, για παράδειγμα, αγαπά το παιδί της άνευ όρων και προϋποθέσεων· το αγαπά χωρίς να αναμένει κάποιο αντάλλαγμα και χωρίς να επιδιώκει κάποιο προσωπικό κέρδος. Αυτή ακριβώς η έλλειψη απώτερου προσωπικού στόχου είναι που προσδίδει στην αγάπη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της.

- **Η αγάπη δεν είναι κτητική.** Εκείνος που αγαπά κάποιον άλλον, όπως για παράδειγμα σε μια φιλική σχέση, δεν αισθάνεται την ανάγκη να ελέγχει τον άλλον, αντιθέτως χαιρέται να βλέπει το πρόσωπο που αγαπά να ζει ελεύθερο τη ζωή του απολαμβάνοντας πλήρως την ανεξαρτησία του.

- **Αγάπη σημαίνει απόλυτη αποδοχή.** Σε αντίθεση με τον έρωτα, όπου το άτομο ερωτεύεται και αγαπά την εξιδανικευμένη εικόνα του άλλου, όπως την έχει πλάσει στο μυαλό του, και συχνά επιχειρεί να τον διαμορφώσει ανάλογα με τις δικές του προσδοκίες, η αγάπη προκύπτει μέσα από την απόλυτη αποδοχή του άλλου, όπως ακριβώς είναι, χωρίς παραμορφωτικές εξιδανικεύσεις. Η μητέρα αγαπά το παιδί της, γι' αυτό που είναι και όπως είναι, χωρίς να έχει κατά νου μια διαφορετική εικόνα για το χαρακτήρα και τις ποιότητες του παιδιού της, αφού το γνωρίζει απόλυτα και σε βάθος. Αντιστοίχως, οι φίλοι έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και να αγαπήσουν ο ένας τον άλλον με όλα τα προτερήματα, αλλά και όλα τα ελαττώματά τους.

- **Αγάπη σημαίνει ανοχή.** Στο πλαίσιο της αγάπης οι ελλείψεις και τα ελαττώματα του άλλου δεν αποτελούν αιτία για να διακοπεί η σχέση ανάμεσα στα δύο άτομα. Ο άνθρωπος που αγαπά κάποιον άλλον τον αγαπά γι' αυτό που είναι και αποδέχεται πλήρως τις ιδιαιτερότητες και τις πιθανές ιδιοτροπίες του.

- **Η αγάπη συγχωρά.** Σε μια σχέση αγάπης, όπως είναι για παράδειγμα αυτές που διαμορφώνονται ανάμεσα στα μέλη μιας οικογένειας, τα λάθη του άλλου ατόμου γίνονται δεκτά με πνεύμα καρτερικότητας και δεν προκαλούν πρόθεση ή επιθυμία αντεκδίκησης. Άλλωστε, όποιος αγαπά έναν άλλον άνθρωπο είναι πάντοτε έτοιμος και να συγχωρέσει τον άλλον, μα και να του προσφέρει οτιδήποτε μπορεί, μόνο και μόνο για να τον δει ευτυχισμένο.

Η σημασία της φιλίας και η επιλογή φίλων

Οι σχέσεις φιλίας είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την κοινωνικοποίηση των ατόμων και ιδίως στα χρόνια της εφηβείας διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας των νέων. Συχνά, άλλωστε, οι φίλοι αποκτούν για τον έφηβο μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι οι γονείς και μπορούν να του ασκήσουν σαφώς μεγαλύτερη επιρροή.

- Οι φίλοι βρίσκονται στην ίδια ηλικία με τον έφηβο κι έχουν παρόμοιες ανησυχίες, στόχους και προβλήματα, γεγονός που επιτρέπει ευκολότερα τη μεταξύ τους ταύτιση και επικοινωνία. Έτσι, σε αντίθεση με τους γονείς, οι οποίοι λόγω ηλικίας αδυνατούν να βιώσουν τα πράγματα όπως ο έφηβος, οι φίλοι μπορούν να αντιληφθούν απόλυτα τα συναίσθημά του, αφού βιώνουν κι οι ίδιοι παρόμοιες καταστάσεις.

- Ο έφηβος έχει τη δυνατότητα να εκμυστηρεύεται στους φίλους του τους προβληματισμούς του, τις επιδιώξεις και τα όνειρά του. Μοιράζεται μαζί τους τα συναισθήματά του και όσα τον ανησυχούν, ακούγοντας παράλληλα τις δικές τους ανησυχίες, κάτι που επιτρέπει τη σύναψη στενών σχέσεων μεταξύ τους.

- Μαζί με τους φίλους ο έφηβος έχει την ευκαιρία να πραγματοποιήσει τις πρώτες εξόδους του χωρίς την εποπτεία των γονιών και να αποκτήσει έτσι τις πρώτες αυτόνομες εμπειρίες του. Οι φίλοι προσφέρουν, στο πλαίσιο των κοινών δραστηριοτήτων, στιγμές γνήσιας διασκέδασης, με απολύτως ελεύθερη μεταξύ τους επικοινωνία, χωρίς το φόβο επικρίσεων που συνοδεύει την επικοινωνία με τους ενήλικες.

- Οι έφηβοι δημιουργούν συνήθως τις φιλικές τους σχέσεις στο χώρο του σχολείου, του φροντιστηρίου ή των αθλητικών δραστηριοτήτων. Μιας κι οι έφηβοι δεν έχουν τη δυνατότητα να μετακινούνται σε μακρινές περιοχές, επιλέγουν τους φίλους τους στους χώρους όπου περνούν το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας τους.

Τα κριτήρια επιλογής, αν και ποικίλουν ανάλογα με το άτομο, έχουν να κάνουν συχνά με την ύπαρξη κοινών ενδιαφερόντων (μουσική, ταινίες, παιχνίδια κ.ά.) ή και κοινών εμπειριών. Οι έφηβοι, πάντως, δίνουν ιδιαίτερη

σημασία στο αν μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στους φίλους τους και στο αν εκείνοι σέβονται όσα τους έχουν εκμυστηρευτεί. Αν, μάλιστα, κατορθώσουν να βρουν εκείνα τα άτομα που αξίζουν πράγματι την εμπιστοσύνη τους, διαμορφώνουν δυνατές φιλίες που, κατά περιπτώσεις, διαρκούν πάρα πολλά χρόνια.

- Η φιλία για να θεωρηθεί αληθινή και να έχει ουσιαστική διάρκεια, είναι απαλλαγμένη από κάθε έννοια συμφέροντος και βασίζεται στο ειλικρινές ενδιαφέρον του ενός προσώπου για το άλλο. Διακρίνεται για τον υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης και αποδοχής· ο αληθινός φίλος σέβεται απόλυτα τις επιλογές του άλλου προσώπου, και ακόμη κι αν διαφωνεί με ορισμένες από αυτές δεν τον οδηγεί αυτό στο να απομακρυνθεί, διότι διακατέχεται από αγνά συναισθήματα αγάπης που του επιτρέπουν να αποδεχτεί τις διαθέσεις, τις επιλογές, τις επιδιώξεις και τα θέλω του φίλου του ως έχουν.

Ο αληθινός φίλος δεν αποσκοπεί στο να αποκομίσει κάτι από το άλλο πρόσωπο, βρίσκεται πλάι του από εκτίμηση και αγάπη για την προσωπικότητά του. Η συνύπαρξή τους δεν περιορίζεται μόνο στις στιγμές της διασκέδασης και στα ευχάριστα γεγονότα· ο καλός και αληθινός φίλος βρίσκεται εκεί διαρκώς είτε για να μοιραστεί τη χαρά του άλλου, με αγνή χαρά, είτε για να μοιραστεί τις δυσκολίες του, με αγνό ενδιαφέρον.

Ο αληθινός φίλος είναι σταθερός συμπαραστάτης σε κάθε δυσκολία και σε κάθε θλίψη· νοιάζεται πραγματικά κι έχει στη σκέψη του μόνο το καλό του φίλου του. Έτσι, ό,τι καθιστά μια φιλία αληθινή είναι η ακλόνητη εμπιστοσύνη, το ειλικρινές μοίρασμα συναισθημάτων και εμπειριών, και φυσικά η αδιαπραγμάτευτη αίσθηση αποδοχής. Ο αληθινός φίλος αποδέχεται, εκτιμά κι αγαπά τον φίλο του γι' αυτό ακριβώς που είναι.

Η σημασία της αγάπης στη ζωή των ανθρώπων

Η αγάπη σε κάθε της έκφανση -φιλικές, οικογενειακές, ερωτικές σχέσεις- αποτελεί ένα ισχυρό συναίσθημα που προσφέρει ουσιαστική στήριξη στο άτομο και του επιτρέπει να βιώσει πληρέστερα τη ζωή του, εφόσον της προσδίδει ένα βαθύτερο νόημα. Ειδικότερα:

- **Η αγάπη καλύπτει βασικές συναισθηματικές ανάγκες του ατόμου.** Το άτομο που νιώθει πως το αγαπούν ειλικρινά αποκτά την αυτοπεποίθηση εκείνη που απαιτείται για να διεκδικήσει την εκπλήρωση των επιδιώξεών του. Αντιμετωπίζει με μεγαλύτερο σθένος τις αντιξοότητες της ζωής κι είναι έτοιμο και το ίδιο να προσφέρει πραγματική και ανιδιοτελή αγάπη στους γύρω του.

Η αγάπη, άρα, αποτελεί την ιδανική απάντηση στις ανασφάλειες των ανθρώπων -ιδίως των εφήβων- που συχνά λειτουργούν ανασταλτικά στην ομαλή εξέλιξη και διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους.

- **Η αγάπη καθιστά εφικτή την άρτια ηθικοποίηση του ατόμου.** Μέσω της αγάπης που προσλαμβάνει το άτομο έχει τη δυνατότητα να αντιληφθεί τον πολλαπλά θετικό αντίκτυπο αυτού του συναισθήματος και συνειδητοποιεί έτσι πως οι αντιπαραθέσεις, οι εγωισμοί και οι εντάσεις δεν αποτελούν γόνιμη στάση ζωής. Μαθαίνει, επομένως, να εκτιμά τα θετικά συναισθήματα και επιδιώκει πλέον συνειδητά την ηθικότητα στις πράξεις και στη συμπεριφορά του.

Με την αδιαπραγμάτευτη και συνεχή αγάπη που λαμβάνει, λοιπόν, το άτομο στο πλαίσιο της οικογένειάς του εξευγενίζεται και αποκτά έναν σταθερό ηθικό προσανατολισμό.

- **Η αγάπη επιτρέπει τη δημιουργία σταθερών και ειλικρινών σχέσεων.** Χάρη στην αγάπη το άτομο αποβάλλει τον εγωισμό και την καχυποψία, μαθαίνει να εμπιστεύεται τους άλλους και να τους αφιερώνει ανιδιοτελώς το χρόνο και το ενδιαφέρον του.

Το άτομο γίνεται πιο δεκτικό απέναντι στους άλλους, αλλά και πιο δοτικό στις σχέσεις του μαζί τους. Επιτρέπει στον εαυτό του να νιώσει ακέραια τα συναισθήματά του, χωρίς να περιορίζεται από το φόβο μήπως προδοθεί και πληγωθεί. Κατορθώνει, έτσι, να δημιουργήσει ουσιαστικές σχέσεις που βασίζονται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, στο μοίρασμα των εσώτερων σκέψεων και ανησυχιών του, μα και στην ειλικρινή στοργή για τους άλλους ανθρώπους.

Η έλλειψη αγάπης στις σημερινές σχέσεις

Παρά το γεγονός ότι η αγάπη, η ανιδιοτελής και ειλικρινή αγάπη, συνιστά μια αναγκαιότητα για την ορθή διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου, καθώς και για τη συναισθηματική του ισορροπία, στις μέρες μας παρατηρείται μια ολοένα και εντονότερη έλλειψη γνήσιας αγάπης στις ανθρώπινες σχέσεις. Πρόκειται, φυσικά, για ένα ανησυχητικό φαινόμενο, το οποίο φανερώνει όμως τις παθογένειες του σύγχρονου τρόπου αντίληψης. Ειδικότερα:

- **Το χρήμα έχει αποκτήσει πρωταρχική σημασία στη ζωή των ατόμων.** Οι άνθρωποι ενδιαφέρονται πολύ περισσότερο για την οικονομική τους κατάσταση, παρά για την ύπαρξη υγιών και γνήσιων σχέσεων στη ζωή τους. Ιδίως τα τελευταία χρόνια που η οικονομική κρίση έχει εντείνει τραγικά το αίσθημα ανασφάλειας σε σχέση με τη δυνατότητά τους να αντεπεξέρχονται στις καθημερινές τους οικονομικές ανάγκες και υποχρεώσεις, οι άνθρωποι ρίχνουν όλο το βάρος των προσπαθειών τους στην εξασφάλιση οικονομικών πόρων. Έτσι, τείνουν να αντιμετωπίζουν τους άλλους είτε ως μέσο για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους είτε ως εμπόδιο για την πραγματοποίηση των στόχων τους. Το συμφέρον τρέπεται σε βασικό ρυθμιστή των ανθρώπινων σχέσεων, παραγκωνίζοντας το ειλικρινές ενδιαφέρον και την αγάπη.

- **Λανθασμένη ιεράρχηση αξιών στη σύγχρονη ζωή.** Υπό την πίεση του καταναλωτισμού και του υλιστικού προτύπου ζωής, οι άνθρωποι έχουν πάψει να ενδιαφέρονται για τη δημιουργία αληθινών φιλικών σχέσεων και κυνηγούν διαρκώς την οικονομική επιτυχία προκειμένου να ενισχύσουν τον υλικό τους πλούτο. Νοιάζονται περισσότερο να δείχνουν στον περίγυρό τους πως έχουν κατακτήσει κάποια αξιόλογη οικονομική επιφάνεια, παρά για το αν υπάρχουν στη ζωή τους άνθρωποι που να τους αγαπούν γι' αυτό που είναι και όχι γι' αυτά που έχουν.

- **Οι άλλοι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως ανταγωνιστές και όχι ως πιθανοί φίλοι.** Με τις πολλαπλές στρεβλώσεις που έχουν προκύψει στη σύγχρονη κοινωνία σε σχέση με το τι συνιστά ευτυχία και ποιοτική ζωή, οι άνθρωποι έχουν στραφεί στο κυνήγι του χρήματος και των εντυπώσεων, αδιαφορώντας για τα οφέλη και την πληρότητα που προσφέρουν οι πραγματικές φιλίες. Τείνουν να αντιμετωπίζουν όλους τους άλλους ανταγωνιστικά και ενδιαφέρονται κυρίως για το πώς θα δείξουν την ανωτερότητά τους. Έτσι, στο πρόσωπο ενός ανθρώπου, που θα μπορούσαν να βρουν έναν καλό και αφοσιωμένο φίλο, εκείνοι βλέπουν εξαρχής έναν ανταγωνιστή, τον οποίο οφείλουν να «εκμηδενίσουν».

- **Η κυριαρχία της ανασφάλειας και το δόγμα «πληγώσέ τους πριν σε πληγώσουν εκείνοι».** Οι άνθρωποι πλέον μοιάζουν να έχουν χάσει το αίσθημα της αυτοπεποίθησης που επιτρέπει τη χωρίς φόβο έκφραση των συναισθημάτων τους. Θεωρούν πως το να εκδηλώσουν την τρυφερότητα ή το ενδιαφέρον που αισθάνονται θα εκληφθεί ως αδυναμία και θα τους εκθέσει απέναντι στους άλλους. Ενώ, θεωρούν τόσο δεδομένο το γεγονός ότι ο άλλος θα τους προδώσει και θα τους πληγώσει, ώστε σπεύδουν οι ίδιοι να φερθούν κατά τρόπο ανέντιμο, για να μη βρεθούν στη θέση του προδομένου.

Κυριαρχεί, άρα, στη σύγχρονη εποχή ένα σημαντικό έλλειμμα εμπιστοσύνης απέναντι στους άλλους ανθρώπους, το οποίο οδηγεί εκ των πραγμάτων στη δημιουργία επισφαλών και επιφανειακών σχέσεων.

